Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a doua)

26 iulie 2017*

„Trimitere preliminară – Spațiul de libertate, securitate și justiție – Returnarea resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală – Directiva 2008/115/CE – Articolul 11 alineatul (2) – Decizie privind o interdicție de intrare adoptată înainte de intrarea în vigoare a acestei directive și care vizează o durată mai lungă decât cea prevăzută de directiva menționată – Punctul de plecare al perioadei interdicției de intrare”

În cauza C-225/16,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Hoge Raad der Nederlanden (Curtea Supremă a Țărilor de Jos), prin decizia din 29 martie 2016, primită de Curte la 22 aprilie 2016, în procedura penală împotriva

Mossa Ouhrami,

CURTEA (Camera a doua),

compusă din domnul M. Ilešič (raportor), președinte de cameră, domnul K. Lenaerts, președintele Curții, îndeplinind funcția de judecător al Camerei a doua, doamnele A. Prechal și C. Toader și domnul E. Jarašiūnas, judecători,

avocat general: doamna E. Sharpston,

grefier: doamna M. Ferreira, administrator principal,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 16 martie 2017,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru domnul Ouhrami, de S. J. van der Woude, advocaat;

— pentru guvernul neerlandez, de C. S. Schillemans, de M. Gijzen și de M. Bulterman, în calitate de agenți;

— pentru guvernul danez, de C. Thorning și de M. Wolff, în calitate de agenți;

— pentru Comisia Europeană, de C. Cattabriga și de R. Troosters, în calitate de agenți;

— pentru guvernul elvețian, de C. Bichet, în calitate de agent,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 18 mai 2017,

* Limba de procedură: neerlandeza.

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 11 alineatul (2) din Directiva 2008/115/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 decembrie 2008 privind standardele și procedurile comune aplicabile în statele membre pentru returnarea resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală (JO 2008, L 348, p. 98).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unei proceduri penale declanșate împotriva domnului Mossa Ouhrami, născut în Algeria în 1979, care ar fi resortisant al acestei țări terțe, pentru motivul că s-a aflat în situație de ședere pe teritoriul Țărilor de Jos pe parcursul anilor 2011 și 2012, deși știa că fusese declarat străin indezirabil printr-o decizie adoptată în cursul anului 2002.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

3 Considerentele (2), (4), (6), (10), (11) și (14) ale Directivei 2008/115 enunță:

„(2) Consiliul European de la Bruxelles din 4 și 5 noiembrie 2004 a recomandat instituirea unei politici eficiente de îndepărtare și returnare, bazată pe standarde comune, pentru ca persoanele în cauză să fie returnate într-o manieră umană și cu respectarea deplină a drepturilor lor fundamentale și a demnității lor.

[…]

(4) Este necesară stabilirea unor norme clare, transparente și echitabile care să asigure o politică de returnare eficientă, ca element necesar al unei politici bine gestionate în domeniul migrației.

[…]

(6) Statele membre ar trebui să ia toate măsurile necesare pentru a asigura că încetarea situației de ședere ilegală a resortisanților țărilor terțe se efectuează printr-o procedură transparentă și echitabilă. În conformitate cu principiile generale ale dreptului UE, deciziile luate în temeiul prezentei directive ar trebui adoptate de la caz la caz și pe bază de criterii obiective, aceasta însemnând că ar trebui acordată atenție nu doar simplului fapt al șederii ilegale. Atunci când se utilizează formulare standard pentru deciziile referitoare la returnare, respectiv decizii de returnare, și, dacă au fost emise, decizii privind interdicția de intrare și decizii de îndepărtare, statele membre ar trebui să respecte principiul respectiv și să se conformeze pe deplin dispozițiilor aplicabile din prezenta directivă.

[…]

(10) În cazul în care nu există motive să se creadă că returnarea voluntară ar submina scopul unei proceduri de returnare, aceasta ar trebui să fie preferată returnării forțate și ar trebui acordată o perioadă de timp pentru plecarea voluntară. […]

(11) Ar trebui stabilit un set comun minim de garanții juridice cu privire la deciziile referitoare la returnare, care să garanteze protecția efectivă a intereselor persoanelor în cauză. […]

[…]

(14) Efectelor măsurilor naționale de returnare ar trebui să li se confere o dimensiune europeană prin stabilirea unei interdicții de intrare care să nu permită intrarea și șederea pe teritoriul tuturor statelor membre. Durata interdicției de intrare ar trebui stabilită ținând seama, în mod adecvat, de toate circumstanțele specifice fiecărui caz și în mod normal nu ar trebui să depășească cinci ani. În acest context, ar trebui să se țină seama în special de faptul că resortisantul în cauză al țării terțe a făcut deja obiectul mai multor decizii de returnare sau ordine de îndepărtare sau a intrat pe teritoriul unui stat membru pe durata interdicției de intrare."

4 Articolul 1 din Directiva 2008/115, intitulat „Obiectul", prevede:

„Prezenta directivă stabilește standarde și proceduri comune aplicabile în statele membre pentru returnarea resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală, în conformitate cu drepturile fundamentale ca principii generale ale dreptului [Uniunii,] precum și cu dreptul internațional, inclusiv cu obligațiile în materie de protecție a refugiaților și de drepturi ale omului."

5 Articolul 3 din directiva menționată, intitulat „Definiții", prevede:

„În sensul prezentei directive, se aplică următoarele definiții:

[…]

2. «ședere ilegală» înseamnă prezența pe teritoriul unui stat membru a unui resortisant al unei țări terțe, care nu îndeplinește sau nu mai îndeplinește condițiile de intrare, astfel cum sunt stabilite la articolul 5 din Codul Frontierelor Schengen, sau alte condiții de intrare, ședere sau reședință în acel stat membru;

3. «returnare» înseamnă procesul de întoarcere a unui resortisant al unei țări terțe – fie prin respectarea voluntară a unei obligații de returnare, fie prin aplicarea forțată a acesteia – în:

   — țara de origine, sau

   — o țară de tranzit în conformitate cu acordurile comunitare sau bilaterale de readmisie sau alte acorduri, sau

   — o altă țară terță, în care resortisantul în cauză al unei țări terțe decide în mod voluntar să se întoarcă și în care acesta va fi acceptat;

4. «decizie de returnare» înseamnă decizia sau orice alt act de natură administrativă sau judiciară prin care șederea unui resortisant al unei țări terțe este stabilită sau declarată ca fiind ilegală și prin care se impune sau se stabilește obligația de returnare;

5. «îndepărtare» înseamnă executarea obligației de returnare, respectiv transportul fizic în afara statului membru;

6. «interdicția de intrare» înseamnă decizia sau orice alt act de natură administrativă sau judiciară care interzice intrarea și șederea pe teritoriul statelor membre pentru o anumită perioadă și care însoțește o decizie de returnare;

[…]

8. «reîntoarcerea voluntară» înseamnă îndeplinirea obligației de returnare în termenul prevăzut în acest scop în decizia de returnare;

[…]"

6 Articolul 6 din Directiva 2008/115, intitulat „Decizia de returnare”, prevede:

„(1) Statele membre emit o decizie de returnare împotriva oricărui resortisant al unei țări terțe aflat în situație de ședere ilegală pe teritoriul lor, fără a aduce atingere excepțiilor menționate la alineatele (2)-(5).

[…]

(6) Prezenta directivă nu interzice statelor membre să adopte o decizie privind încetarea șederii legale, împreună cu o decizie de returnare și/sau o decizie de îndepărtare și/sau o interdicție de intrare în cadrul unei singure decizii sau act administrativ sau judiciar, conform prevederilor legislațiilor lor naționale, fără a aduce atingere garanțiilor procedurale disponibile în temeiul capitolului III și în temeiul altor dispoziții pertinente din dreptul [Uniunii] și național.”

7 Articolul 7 din această directivă, intitulat „Plecarea voluntară”, prevede:

„(1) Decizia de returnare prevede un termen adecvat între șapte și treizeci de zile, pentru plecarea voluntară, fără a aduce atingere excepțiilor menționate la alineatele (2) și (4). […]

[…]

(2) Statele membre prelungesc, atunci când este cazul, în mod adecvat termenul plecării voluntare, ținând seama de circumstanțele specifice fiecărui caz în parte, cum ar fi durata șederii, existența copiilor care frecventează școala și existența altor legături familiale și sociale.

[…]

(4) În cazul existenței unui risc de sustragere, sau în cazul în care o cerere de permis de ședere a fost respinsă ca neîntemeiată în mod evident sau frauduloasă sau în cazul în care persoana în cauză prezintă un risc pentru ordinea publică, siguranța publică sau securitatea națională, statele membre pot să nu acorde un termen pentru plecarea voluntară sau pot să acorde o perioadă mai scurtă de șapte zile.”

8 Articolul 8 din directiva menționată, intitulat „Îndepărtarea”, prevede:

„(1) Statele membre iau toate măsurile necesare pentru a executa decizia de returnare dacă nu a fost acordat un termen pentru plecarea voluntară în conformitate cu articolul 7 alineatul (4), sau dacă obligația de returnare nu a fost îndeplinită în timpul perioadei pentru plecarea voluntară acordată în conformitate cu articolul 7.

[…]

(3) Statele membre pot adopta separat o decizie sau un act administrativ sau judiciar prin care se dispune îndepărtarea.

[…]”

9 Articolul 11 din aceeași directivă, intitulat „Interdicția de intrare”, prevede:

„(1) Decizia de returnare este însoțită de interdicția de intrare:

(a) dacă nu a fost acordat un termen pentru plecarea voluntară sau,

(b) dacă obligația de returnare nu a fost îndeplinită.

În celelalte cazuri, decizia de returnare poate fi însoțită de o interdicție de intrare.

(2) Durata interdicției de intrare se stabilește ținând seama, în mod adecvat, de toate circumstanțele specifice fiecărui caz și nu ar trebui să depășească, în principiu, cinci ani. Aceasta poate depăși totuși cinci ani dacă resortisantul unei țări terțe reprezintă o amenințare gravă pentru ordinea publică, siguranța publică sau securitatea națională.

(3) Statele membre iau în calcul retragerea sau suspendarea unei interdicții de intrare în cazul în care un resortisant al unei țări terțe împotriva căruia s-a dispus interdicția de intrare în conformitate cu alineatul (1) al doilea paragraf poate dovedi că a părăsit teritoriul statului membru cu respectarea deplină a deciziei de returnare.

[…]”

10 Articolul 12 din Directiva 2008/115, intitulat „Forma”, prevede la alineatul (1) primul paragraf:

„Deciziile de returnare și, în cazul în care sunt emise, deciziile privind interdicția de intrare și deciziile de îndepărtare se emit în formă scrisă și conțin motivele de fapt și de drept, precum și informații privind căile de atac posibile.”

11 În temeiul articolului 20 din Directiva 2008/115, statele membre trebuiau să asigure intrarea în vigoare a actelor cu putere de lege și a actelor administrative necesare pentru respectarea acesteia până cel târziu la 24 decembrie 2010.

Dreptul neerlandez

12 În temeiul articolului 67 alineatul 1 din Vreemdelingenwet 2000 (Legea privind străinii din 2000, denumită în continuare „Vw”), în versiunea în vigoare în anul 2002, un străin putea fi declarat indezirabil, printre altele:

„a. dacă nu locui[a] în mod legal în Țările de Jos și săvârși[se] în mod repetat fapte care se pedepsesc în temeiul acestei legi;

b. dacă [fusese] condamnat printr-o hotărâre rămasă definitivă pentru o infracțiune care [putea] atrage aplicarea unei pedepse privative de libertate de cel puțin trei ani;

c. dacă reprez[enta] un pericol pentru ordinea publică sau securitatea națională;

d. în temeiul unui tratat, sau

e. în interesul relațiilor internaționale ale Țărilor de Jos”.

13 În conformitate cu articolul 68 din Vw, în versiunea în vigoare în anul 2002, decizia prin care străinul fusese declarat indezirabil se anula la cererea acestuia atunci când locuise o perioadă neîntreruptă de 10 ani în afara Țărilor de Jos, iar în această perioadă intervenise niciunul dintre motivele prevăzute la articolul 67 alineatul 1 din aceeași lege.

14 Ulterior, Vw a fost modificată în vederea transpunerii Directivei 2008/115.

15 Conform articolului 61 alineatul 1 din Vw, în forma în vigoare în prezent, străinul care nu se află sau nu se mai află în situație de ședere legală trebuie să părăsească din proprie inițiativă Țările de Jos în termenul stabilit la articolul 62 din legea menționată, ale cărui alineate 1 și 2 transpun articolul 7 alineatele (1) și (4) din Directiva 2008/115.

16 Articolul 66a din Vw, care vizează transpunerea articolului 11 alineatul (2) din Directiva 2008/115, prevede la alineatul 1 că, împotriva unui străin care nu a părăsit din proprie inițiativă Țările de Jos în termenul prevăzut în acest sens, se adoptă o decizie privind interdicția de intrare.

17 În temeiul articolului 66a alineatul 4 din Vw, interdicția de intrare se va aplica pentru o perioadă determinată, care nu poate depăși cinci ani, cu excepția cazului în care străinul reprezintă o amenințare gravă pentru ordinea publică, siguranța publică sau securitatea națională. Perioada respectivă se calculează de la data la care străinul părăsește efectiv teritoriul Țărilor de Jos.

18 Potrivit articolului 66a alineatul 7 din Vw, un străin împotriva căruia s-a dispus o interdicție de intrare nu poate în niciun caz să se afle în situație de ședere legală:

„a. dacă a fost condamnat printr-o hotărâre rămasă definitivă pentru săvârșirea unei infracțiuni care atrage o pedeapsă privativă de libertate de cel puțin trei ani;

b. dacă reprezintă un pericol pentru ordinea publică sau securitatea națională;

c. dacă reprezintă o amenințare gravă în sensul alineatului 4 sau

d. dacă, pe baza unui tratat sau în interesul relațiilor internaționale ale Țărilor de Jos, trebuie să i se interzică orice ședere pe teritoriul Țărilor de Jos”.

19 În temeiul articolului 197 din Wetboek van Strafrecht (Codul penal), în versiunea care rezultă din Legea din 10 martie 1984 (Stb. 1984, nr. 91), aplicabil în cauza principală, un străin care locuiește pe teritoriul Țărilor de Jos cu toate că știe sau are motive serioase să bănuiască faptul că a fost declarat indezirabil în temeiul unei dispoziții legale este pasibil de o pedeapsă privativă de libertate de cel mult șase luni.

20 În versiunea în vigoare în prezent, care rezultă din Legea din 15 decembrie 2011 (Stb. 2011, nr. 663), articolul 197 menționat prevede că un străin care locuiește pe teritoriul Țărilor de Jos cu toate că știe sau are motive serioase să bănuiască faptul că a fost declarat indezirabil în temeiul unei dispoziții legale sau că împotriva sa s-a dispus o interdicție de intrare în temeiul articolului 66a alineatul 7 din Vw este pasibil, printre altele, de o pedeapsă privativă de libertate de cel mult șase luni.

Litigiul principal și întrebările preliminare

21 Prin decizia Minister van Vreemdelingenzaken en Immigratie (ministrul pentru străini și imigrație, Țările de Jos) din 22 octombrie 2002, domnul Ouhrami a fost declarat indezirabil. Prin această decizie, ministrul menționat a constatat că, între anii 2000-2002, domnul Ouhrami a fost condamnat de cinci ori de instanța penală la pedepse care reprezentau în total peste 13 luni de închisoare, pentru furt calificat, tăinuire și posesie de droguri tari. În acest temei, ministrul pentru străini și imigrație a considerat că domnul Ouhrami reprezenta un pericol pentru ordinea publică și, pentru acest motiv, l-a declarat indezirabil. Din această decizie a rezultat obligația domnului Ouhrami, pe de o parte, de a părăsi teritoriul Țărilor de Jos, în caz contrar putând fi expulzat, și, pe de altă parte, obligația acestuia de a rămâne în afara teritoriului Țărilor de Jos pentru o perioadă de 10 ani consecutivi, având în vedere că fusese declarat indezirabil în special din cauza săvârșirii unei infracțiuni în materie de stupefiante. Potrivit deciziei menționate, acest termen de 10 ani trebuia să înceapă să curgă de la data la care domnul Ouhrami ar fi părăsit efectiv teritoriul Țărilor de Jos.

22 Decizia prin care domnul Ouhrami a fost declarat indezirabil i-a fost înmânată la 17 aprilie 2003. În lipsa declarării unei căi de atac, această decizie a rămas definitivă la 15 mai 2003. Cu toate acestea, domnul Ouhrami nu a părăsit teritoriul Țărilor de Jos, susținând că nu deținea documentele de călătorie impuse de lege.

23 În cursul anilor 2011 și 2012, în șapte rânduri s-a constatat că domnul Ouhrami, încălcând decizia menționată, a locuit la Amsterdam (Țările de Jos) deși avea cunoștință de faptul că fusese declarat indezirabil, aceasta fiind o infracțiune care se pedepsește în temeiul articolului 197 din Codul penal.

24 Fiind condamnat în primă instanță la o pedeapsă cu închisoarea pentru săvârșirea acestor fapte, domnul Ouhrami a introdus apel la Gerechtshof Amsterdam (Curtea de Apel din Amsterdam, Țările de Jos), susținând că aplicarea unei astfel de pedepse încălca Directiva 2008/115, pentru motivul că procedura prevăzută de aceasta din urmă nu parcursese toate etapele.

25 Gerechtshof Amsterdam (Curtea de Apel din Amsterdam) a constatat că aplicarea unei pedepse privative de libertate cu executare unui resortisant al unei țări terțe, în sensul articolului 3 alineatul (1) din Directiva 2008/115, declarat indezirabil și care, fără a exista un motiv justificat de nereturnare, se află în situație de ședere ilegală pe teritoriul Țărilor de Jos este contrară directivei menționate dacă fazele procedurii de returnare prevăzute de aceasta nu au fost încă finalizate. Astfel, aplicarea pedepsei respective ar putea compromite obiectivul urmărit de această directivă, și anume instituirea unei politici eficiente de îndepărtare a resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală într-un stat membru.

26 Instanța menționată a statuat în continuare că, în speță, procedura de returnare a fost integral urmată. În această privință ea a arătat că:

— Dienst Terugkeer en Vertrek (Serviciul pentru returnare și părăsirea teritoriului, Țările de Jos) a purtat cu domnul Ouhrami un număr de 26 de discuții privind părăsirea teritoriului de către acesta din urmă;

— domnul Ouhrami a fost prezentat în mai multe rânduri autorităților algeriene, marocane și tunisiene, dar niciunul dintre statele vizate nu a dat un răspuns pozitiv;

— prin intermediul Interpol s-au efectuat mai multe investigații, în special în ceea ce privește amprentele digitale;

— s-au depus eforturi în vederea supunerii persoanei interesate la o probă lingvistică;

— au fost finalizate toate procedurile privind îndepărtarea prevăzute de Serviciul pentru returnare și părăsirea teritoriului;

— aceste demersuri nu au condus totuși la îndepărtarea domnului Ouhrami, întrucât el a refuzat să coopereze.

27 Pe baza acestor elemente, Gerechtshof Amsterdam (Curtea de Apel din Amsterdam) a considerat că autoritățile competente au depus eforturi suficiente pentru a stabili identitatea domnului Ouhrami și pentru a-l îndepărta spre țara sa de origine. În consecință, această instanță a statuat că procedura de returnare putea fi considerată finalizată în speță, astfel încât aplicarea unei pedepse privative de libertate pentru faptele imputate nu era contrară Directivei 2008/115. După ce a respins argumentația domnului Ouhrami, instanța menționată l-a condamnat la o pedeapsă privativă de libertate de două luni.

28 Domnul Ouhrami a declarat recurs la Hoge Raad der Nederlanden (Curtea Supremă a Țărilor de Jos).

29 Prin intermediul recursului său, domnul Ouhrami nu contestă concluzia Gerechtshof Amsterdam (Curtea de Apel din Amsterdam) potrivit căreia procedura de returnare prevăzută de Directiva 2008/115 a fost parcursă în integralitate în speță. El reproșează însă acestei instanțe că l-a condamnat pe nedrept, întrucât, în opinia sa, decizia din 22 octombrie 2002 prin care a fost declarat indezirabil nu mai producea efecte juridice la data faptelor în discuție în litigiul principal. În această privință,

domnul Ouhrami subliniază că decizia menționată trebuia asimilată unei decizii privind interdicția de intrare, care începea să producă efecte de la data emiterii sau cel mai târziu de la momentul în care a luat cunoștință de aceasta, și că, în temeiul articolului 11 alineatul (2) din Directiva 2008/115, validitatea acestei interdicții de intrare nu putea să depășească cinci ani în speță, astfel încât ea nu mai era în vigoare în perioada 2011-2012.

30 Hoge Raad der Nederlanden (Curtea Supremă a Țărilor de Jos) arată că, potrivit propriei jurisprudențe, din Hotărârea din 19 septembrie 2013, Filev și Osmani (C-297/12, EU:C:2013:569), se poate deduce că o decizie prin care o persoană este declarată indezirabilă, adoptată înainte de data intrării în vigoare a Directivei 2008/115 sau înainte de expirarea termenului de transpunere a acesteia, trebuie asimilată unei interdicții de intrare, în sensul articolului 3 punctul 6 din directiva menționată. După expirarea acestei perioade, decizia respectivă ar fi, așadar, supusă, în principiu, duratei maxime de cinci ani prevăzute la articolul 11 alineatul (2) din Directiva 2008/115. Ținând seama de această echivalare, s-ar pune problema punctului de plecare al perioadei interdicției de intrare.

31 Instanța de trimitere arată în acest context că articolul 197 din Codul penal, în versiunea aplicabilă în cauza principală, incriminează nu nerespectarea unei decizii de returnare ca atare, ci șederea pe teritoriul Țărilor de Jos în condițiile în care străinul în discuție știe sau are motive temeinice să știe că a fost declarat indezirabil.

32 În aceste condiții, Hoge Raad der Nederlanden (Curtea Supremă a Țărilor de Jos) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Articolul 11 alineatul (2) din Directiva [2008/115] trebuie interpretat în sensul că termenul de cinci ani prevăzut de acesta începe să curgă:
   a) de la data emiterii interdicției de intrare (sau, cu efect retroactiv, de la data deciziei, echivalentă cu această interdicție, prin care o persoană a fost declarată indezirabilă) sau
   b) de la data la care persoana în cauză a părăsit efectiv teritoriul (în esență) statelor membre ale Uniunii sau
   c) începând de la o altă dată?

2) În ceea ce privește aplicarea dreptului tranzitoriu, articolul 11 alineatul (2) din Directiva [2008/115] trebuie interpretat în sensul că presupune că deciziile adoptate înainte de intrarea în vigoare a acestei directive, care au ca efect juridic obligația destinatarului lor de a părăsi teritoriul Țărilor de Jos pentru o perioadă de 10 ani consecutivi – în condițiile în care interdicția de intrare a fost emisă ținând seama în mod adecvat de toate circumstanțele specifice cauzei și putea face obiectul unei căi de atac –, nu mai pot produce efecte juridice în cazul în care, la data la care ar fi trebuit să fie transpusă directiva respectivă sau la data la care s-a constatat că destinatarul acestei decizii locuiește în Țările de Jos, durata obligației în discuție depășea termenul prevăzut la acest articol?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

33 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 11 alineatul (2) din Directiva 2008/115 trebuie interpretat în sensul că durata interdicției de intrare, prevăzută la această dispoziție, care nu ar trebui să depășească, în principiu, cinci ani, trebuie calculată începând de la data emiterii acestei interdicții de intrare sau începând de la data la care persoana în cauză a părăsit efectiv teritoriul statelor membre sau începând de la o altă dată.

34 Această problemă se ridică, în cadrul litigiului principal, în raport cu o decizie care a fost adoptată înainte de expirarea termenului de transpunere a Directivei 2008/115 și prin care domnul Ouhrami a fost declarat indezirabil, decizia menționată având drept efect juridic obligația persoanei în cauză, pe de o parte, de a părăsi teritoriul Țărilor de Jos și, pe de altă parte, de a rămâne în afara teritoriului acestui stat membru timp de 10 ani consecutivi. Este cert că, în urma adoptării deciziei respective, domnul Ouhrami nu a părăsit niciodată teritoriul Țărilor de Jos și că, după expirarea acestui termen de transpunere, el a fost condamnat în primă instanță și în apel la o pedeapsă privativă de libertate din cauza nerespectării aceleiași decizii.

35 În această privință trebuie amintit că Curtea a statuat că Directiva 2008/115 se aplică efectelor posterioare datei sale de aplicabilitate în statul membru în cauză ale deciziilor de interdicție de intrare adoptate în temeiul normelor naționale aplicabile anterior acestei date. Astfel, deși directiva menționată nu conține nicio dispoziție care să prevadă un regim tranzitoriu pentru deciziile de interdicție de intrare adoptate înainte ca ea să fie aplicabilă, rezultă totuși dintr-o jurisprudență constantă că o nouă normă se aplică imediat, cu excepția unei derogări, efectelor viitoare ale unei situații care a apărut sub imperiul normei vechi (a se vedea în acest sens Hotărârea din 19 septembrie 2013, Filev și Osmani, C-297/12, EU:C:2013:569, punctele 39-41).

36 Rezultă că dispozițiile Directivei 2008/115 sunt aplicabile deciziei privind interdicția de intrare care este în discuție în litigiul principal.

37 În temeiul articolului 11 alineatul (2) din Directiva 2008/115, durata interdicției de intrare se stabilește ținând seama în mod adecvat de toate circumstanțele specifice fiecărui caz și nu ar trebui să depășească, în principiu, cinci ani. Aceasta poate depăși totuși cinci ani în cazul în care resortisantul unei țări terțe reprezintă o amenințare gravă pentru ordinea publică, siguranța publică sau securitatea națională.

38 În vederea interpretării acestei dispoziții, trebuie amintit de la bun început că, în conformitate atât cu cerința aplicării uniforme a dreptului Uniunii, cât și cu cea a principiului egalității, o dispoziție a acestui drept care nu face nicio trimitere expresă la dreptul statelor membre pentru a stabili sensul și domeniul său de aplicare trebuie, în mod normal, să primească în întreaga Uniune o interpretare autonomă și uniformă, care trebuie stabilită ținând cont în special de contextul prevederii și de obiectivul urmărit de reglementarea în cauză (a se vedea prin analogie Hotărârea din 17 iulie 2008, Kozłowski, C-66/08, EU:C:2008:437, punctul 42 și jurisprudența citată).

39 Or, astfel cum reiese din considerentul (14) al Directivei 2008/115, stabilirea unei interdicții de intrare care să nu permită intrarea și șederea pe teritoriul tuturor statelor membre are drept finalitate conferirea unei dimensiuni europene efectelor măsurilor naționale de returnare.

40 Deși Directiva 2008/115 nu stabilește în mod expres momentul de la care trebuie calculată durata interdicției de intrare, din finalitatea menționată și, mai general, din obiectivul acestei directive, care constă în instituirea unor standarde și proceduri comune pentru a asigura returnarea eficientă a resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală, cu respectarea drepturilor lor fundamentale, precum și din lipsa oricărei trimiteri la dreptul național, rezultă totuși, contrar celor susținute de guvernul danez, că stabilirea acestui moment nu poate fi lăsată la aprecierea fiecărui stat membru.

41 Astfel, după cum a arătat în esență avocatul general la punctul 49 din concluzii, a admite că interdicțiile de intrare, care se întemeiază pe un ansamblu de norme armonizate la nivel european, ar începe să își producă efectele și să își înceteze efectele la date diferite, în funcție de alegerile făcute de statele membre în cadrul legislației lor naționale, ar pune în pericol obiectivul urmărit prin Directiva 2008/115, precum și prin asemenea interdicții de intrare.

42 În ceea ce privește problema de a stabili care este, în definitiv, momentul de la care o interdicție de intrare începe să își producă efectele și începând de la care trebuie calculată durata acestei interdicții, la această întrebare trebuie să se răspundă în raport cu modul de redactare, cu economia și cu obiectivul Directivei 2008/115.

43 Articolul 3 punctul 6 din Directiva 2008/115 definește „interdicția de intrare” ca fiind „decizia sau orice alt act de natură administrativă sau judiciară care interzice intrarea și șederea pe teritoriul statelor membre pentru o anumită perioadă și care însoțește o decizie de returnare”. Această din urmă decizie este definită la articolul 3 punctul 4 din directiva menționată ca fiind „decizia sau orice alt act de natură administrativă sau judiciară prin care șederea unui resortisant al unei țări terțe este stabilită sau declarată ca fiind ilegală și prin care se impune sau se stabilește obligația de returnare”.

44 Potrivit articolului 11 alineatul (1) din Directiva 2008/115, deciziile de returnare sunt însoțite de o interdicție de intrare dacă nu a fost acordat un termen pentru plecarea voluntară sau dacă obligația de returnare nu a fost îndeplinită. În celelalte cazuri, deciziile de returnare pot fi însoțite de o interdicție de intrare.

45 Din modul de redactare a acestor dispoziții, precum și din utilizarea expresiei „interdicți[e] de intrare” rezultă că o asemenea interdicție este menită să completeze o decizie de returnare, interzicând persoanei în cauză, pentru o perioadă determinată după „returnarea” sa, astfel cum este definit acest termen la articolul 3 punctul 3 din Directiva 2008/115, și, așadar, după plecarea sa de pe teritoriul statelor membre, să intre din nou pe acest teritoriu și să locuiască acolo în continuare. Pentru ca o asemenea interdicție să producă efecte, trebuie, așadar, ca persoana în cauză să fi părăsit în prealabil teritoriul respectiv.

46 Constatarea menționată este confirmată de economia Directivei 2008/115.

47 În această privință trebuie arătat că, din dispozițiile citate la punctele 43 și 44 din prezenta hotărâre, precum și în special din considerentul (6), din articolul 6 alineatele (1) și (6), din articolul 8 alineatele (1) și (3), din articolul 11 alineatul (3) primul paragraf și din articolul 12 alineatul (1) din directiva menționată reiese că aceasta stabilește o distincție clară între, pe de o parte, decizia de returnare și o eventuală decizie de îndepărtare și, pe de altă parte, interdicția de intrare.

48 Astfel, în temeiul articolului 3 punctul 4 și al articolului 6 alineatul (1) din Directiva 2008/115, șederea ilegală inițială a persoanei în cauză este declarată ilegală prin decizia de returnare și tot prin aceasta i se impune o obligație de returnare. În temeiul articolului 7 alineatul (1) din această directivă și fără a aduce atingere excepțiilor prevăzute la articolul 7 alineatul (4) din aceeași directivă, decizia menționată prevede un termen adecvat pentru plecarea voluntară a persoanei în cauză. În ipoteza în care un astfel de termen nu a fost acordat sau dacă obligația de returnare nu a fost îndeplinită în termenul acordat, statele membre iau, în temeiul articolului 8 alineatele (1) și (3) din directiva menționată, toate măsurile necesare pentru a executa decizia de returnare, adoptând, dacă este cazul, o decizie de îndepărtare, și anume o decizie sau un act distinct, administrativ sau judiciar, prin care se dispune executarea obligației de returnare.

49 Rezultă că, până la momentul executării voluntare sau forțată a obligației de returnare și, în consecință, până la data returnării efective a persoanei în cauză în țara sa de origine, într-o țară de tranzit sau într-o altă țară terță, în sensul articolului 3 punctul 3 din Directiva 2008/115, șederea ilegală a persoanei în cauză este guvernată de decizia de returnare, iar nu de interdicția de intrare, care nu își produce efectele decât de la acest moment, interzicându-i persoanei vizate, pentru o anumită perioadă după returnarea sa, intrarea și o nouă ședere pe teritoriul statelor membre.

50 Prin urmare, deși Directiva 2008/115 oferă statelor membre, în temeiul articolului 6 alineatul (6), posibilitatea de a adopta concomitent cu decizia de returnare și interdicția de intrare, rezultă totuși în mod clar din economia acestei directive că cele două decizii menționate sunt distincte, prima deducând consecințele ilegalității ședерii inițiale, în timp ce cea de a doua privește o eventuală ședere ulterioară, pe care o face să devină ilegală.

51 O eventuală interdicție de intrare constituie astfel un mijloc destinat să sporească eficacitatea politicii Uniunii în materie de returnare, asigurând că, pentru o anumită perioadă după îndepărtarea unui resortisant al unei țări terțe a cărui ședere este ilegală, acesta nu va mai putea să revină în mod legal pe teritoriul statelor membre.

52 Finalitatea menționată a articolului 11 din Directiva 2008/115 și obiectivul general urmărit de această directivă, amintit la punctul 40 din prezenta hotărâre, ar fi compromise în cazul în care refuzul unui asemenea resortisant de a executa obligația de returnare și de a coopera în cadrul unei proceduri de îndepărtare i-ar permite să se sustragă, integral sau parțial, efectelor juridice ale unei interdicții de intrare, ceea ce s-ar întâmpla dacă perioada în care se aplică o asemenea interdicție de intrare ar putea să curgă sau să expire în cursul acestei proceduri.

53 Prin urmare, din modul de redactare, din economia și din obiectivul Directivei 2008/115 rezultă că perioada interdicției de intrare nu începe să curgă decât de la data la care persoana în cauză a părăsit efectiv teritoriul statelor membre.

54 În ceea ce privește aspectul dacă Directiva 2008/115 se opune, într-o situație precum cea în discuție în litigiul principal, aplicării unei pedepse privative de libertate pentru încălcarea unei decizii prin care persoana în cauză este declarată indezirabilă, ale cărei efecte au fost menționate la punctul 34 din prezenta hotărâre, trebuie amintit că Curtea a statuat că un stat membru nu poate sancționa penal o încălcare a unei interdicții de intrare care ține de domeniul de aplicare al directivei menționate decât cu condiția ca menținerea efectelor acestei interdicții să fie conformă cu articolul 11 din aceeași directivă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 19 septembrie 2013, Filev și Osmani, C-297/12, EU:C:2013:569, punctul 37, precum și Hotărârea din 1 octombrie 2015, Celaj, C-290/14, EU:C:2015:640, punctul 31).

55 Cu toate acestea, având în vedere că domnul Ouhrami nu a părăsit teritoriul Țărilor de Jos ca urmare a adoptării deciziei prin care a fost declarat indezirabil și că obligația de returnare prevăzută de aceasta nu a fost, în consecință, niciodată executată, persoana în cauză se află într-o situație ilegală care rezultă dintr-o ședere ilegală inițială, iar nu dintr-o ședere ilegală ulterioară care ar fi consecința încălcării unei interdicții de intrare, în sensul articolului 11 din Directiva 2008/115.

56 În această privință, trebuie amintit că dintr-o jurisprudență constantă rezultă că Directiva 2008/115 se opune unei reglementări a unui stat membru care instituie sancțiuni penale pentru șederea ilegală inițială, în măsura în care aceasta permite detenția unui resortisant al unei țări terțe care, deși se află în situație de ședere ilegală pe teritoriul statului membru respectiv și nu este dispus să părăsească voluntar acest teritoriu, nu a fost supus măsurilor coercitive la care se referă articolul 8 din această directivă. Curtea a precizat totuși că directiva menționată nu se opune unei reglementări naționale care permite detenția resortisantului unei țări terțe căruia i s-a aplicat procedura de returnare stabilită de directiva menționată și care se află în situație de ședere ilegală pe teritoriul amintit fără un motiv justificat de nereturnare (a se vedea în acest sens Hotărârea din 6 decembrie 2011, Achughbabian, C-329/11, EU:C:2011:807, punctul 50, și Hotărârea din 7 iunie 2016, Affum, C-47/15, EU:C:2016:408, punctele 52 și 54).

57 Or, din dosarul de care dispune Curtea reiese, pe de o parte, că, în cadrul procedurii principale, Gerechtshof Amsterdam (Curtea de Apel din Amsterdam) a statuat că procedura de returnare putea fi considerată finalizată în speță, astfel încât aplicarea unei pedepse privative de libertate pentru faptele în cauză nu era contrară Directivei 2008/115, și, pe de altă parte, că această constatare, din care pare să

rezulte că în speță sunt îndeplinite condițiile reținute de jurisprudența amintită la punctul precedent, nu a fost contestată prin intermediul recursului introdus în fața instanței de trimitere, aspect a cărui verificare îi revine însă acesteia din urmă.

58 Având în vedere ansamblul considerațiilor de mai sus, este necesar să se răspundă la prima întrebare că articolul 11 alineatul (2) din Directiva 2008/115 trebuie interpretat în sensul că durata interdicției de intrare, prevăzută la această dispoziție, care nu ar trebui să depășească, în principiu, cinci ani, trebuie calculată începând de la data la care persoana în cauză a părăsit efectiv teritoriul statelor membre.

Cu privire la a doua întrebare

59 După cum a arătat instanța de trimitere în cererea de decizie preliminară, a doua întrebare este adresată numai în cazul în care Curtea ar răspunde la prima întrebare că durata interdicției de intrare, prevăzută la articolul 11 alineatul (2) din Directiva 2008/115, trebuie calculată începând nu de la data la care persoana în cauză a părăsit efectiv teritoriul statelor membre, ci de la o dată anterioară, cum ar fi cea a emiterii interdicției respective. Astfel, după cum a subliniat avocatul general la punctul 64 din concluzii, doar în cazul menționat această întrebare ar fi relevantă pentru soluționarea litigiului principal.

60 În consecință, având în vedere răspunsul dat la prima întrebare, nu este necesar să se răspundă la a doua întrebare.

Cu privire la cheltuielile de judecată

61 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a doua) declară:

Articolul 11 alineatul (2) din Directiva 2008/115/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 decembrie 2008 privind standardele și procedurile comune aplicabile în statele membre pentru returnarea resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală trebuie interpretat în sensul că durata interdicției de intrare, prevăzută la această dispoziție, care nu ar trebui să depășească, în principiu, cinci ani, trebuie calculată începând de la data la care persoana în cauză a părăsit efectiv teritoriul statelor membre.

Semnături